

**STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH
W SZKOLE PODSTAWOWEJ W GMINIE MALBORK**
(wersja pełna)

**Szkoła Podstawowa
w Gminie Malbork**

Spis treści

Preambuła	3
Wprowadzenie.....	3
Cel procedury	3
Pojęcia i definicje	4
Zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie personelu do stosowania standardów ..	5
Zasady bezpiecznych relacji całego personelu szkoły z dziećmi – zachowania niedozwolone wobec małoletnich.....	6
Wymogi dotyczące bezpiecznych relacji między małoletnimi - zachowania niedozwolone	8
Procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka.....	10
I. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia o przemoc domową (znęcanie psychiczne i fizyczne nad dzieckiem):	10
II. Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka przez pracownika szkoły lub inną osobę dorosłą na terenie placówki:.....	11
III. Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka przez rówieśników:	11
IV. Procedura postępowania w przypadku dziecka doświadczającego cyberprzemocy:	12
V. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia o wykorzystywanie seksualne nieletniego... ..	15
Zasady ochrony danych osobowych oraz wizerunku dziecka.....	16
Procedury ochrony dzieci przed treściami szkodliwymi i zagrożeniami w sieci Internet oraz utrwalonymi w innej formie	17
Monitoring stosowania Procedury	17
Sposób dokumentowania i zasady przechowywania ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego	18
Zasady udostępniania Standardów Ochrony Małoletnich	18
Przepisy końcowe	18
Załączniki	18
Załącznik nr 1 – Oświadczenie o niekaralności	19
Załącznik nr 2 – Karta interwencji	20
Załącznik nr 3 – Karta interwencji	22
Załącznik nr 4 - Jak rozpoznać przemoc wobec Dziecka ?	23
Załącznik nr 5 - Rozpoznawanie przemocy wobec Dziecka z niepełnosprawnością oraz chorobą przewlekłą.....	25
Załącznik nr 6 - Rozumienie zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci	26

Preambuła

Naczelną zasadą wszystkich działań podejmowanych przez pracowników Szkoły Podstawowej w Gminie Malbork jest działanie dla dobra dziecka. Pracownicy szkoły traktują dzieci z szacunkiem, uwzględniając wszystkie ich prawa i potrzeby. Pracownicy zobowiązani są do realizacji wyżej wymienionych celów zgodnie ze swoimi kompetencjami i obowiązującym prawem oraz przepisami wewnętrznymi szkoły.

Wprowadzenie

Standardy Ochrony Małoletnich są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa:

- Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ z 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991.120.526 ze zm.);
- Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe;
- Ustawą z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela;
- Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta".
- Ustawą z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich w związku z Ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw.

Duże znaczenie przy ustalaniu procedur dotyczących postępowania w przypadkach cyberprzemocy i stalkingu miały następujące poradniki rekomendowane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki:

- „Bezpieczna Szkoła. Procedury reagowania w przypadku wystąpienia wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych w szkole”. Warszawa, sierpień 2017 r.
- „Bezpieczna Szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów”. Warszawa, wrzesień 2020 r.
- „Standardy bezpieczeństwa online placówek oświatowych” Fundacja Odkrywców Innowacji, Warszawa 2015 r.
- „Jak reagować na cyberprzemoc. Poradnik dla szkół” Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, 2014 r.

Dokument ten reguluje procedury ochrony Uczniów przed krzywdzeniem, rozpoznawanie i reagowanie na niepokojące sytuację w określony procedurami sposób postępowania.

Cel procedury

Celem niniejszej procedury jest usystematyzowanie działań pracowników Szkoły Podstawowej w Gminie Malbork w zakresie wiedzy i reagowania w obszarze ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Pojęcia i definicje

Ilekczoć w niniejszej procedurze jest mowa o:

- **Jednostce, szkole** – należy przez to rozumieć Szkołę Podstawową w Gminie Malbork;
- **Oddziale Przedszkolnym** – należy przez to rozumieć Oddział Przedszkolny funkcjonujący przy Szkole Podstawowej w Gminie Malbork;
- **Dyrektorze** – należy przez to rozumieć Dyrektora Szkoły Podstawowej w Gminie Malbork;
- **Pracownikach** – należy przez to rozumieć osoby zatrudnione w Szkole Podstawowej w Gminie Malbork na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenie;
- **Rodzicach** – należy przez to rozumieć także opiekunów prawnych dziecka, oraz osoby (podmioty) sprawujące pieczę zastępczą nad dzieckiem;
- **Organie prowadzącym** – należy przez to rozumieć Gminę Malbork, z siedzibą przy ul. Ceglanej 7, 82- 200 Malbork;
- **Procedurze** – należy przez to rozumieć Standardy Ochrony Małoletnich w Szkole Podstawowej w Gminie Malbork.
- **Krzywdzeniu Dziecka** należy rozumieć - każde zamierzone lub niezamierzone działanie oraz zaniechanie działań ze strony osoby dorosłej, które ujemnie wpływa na rozwój fizyczny lub psychiczny Dziecka (*definicja WHO*). Krzywdzenie Dzieci to też beczczynność społeczeństwa lub instytucji, a także rezultat takiej beczczynności, który ogranicza równe prawa Dzieci i zakłóca ich optymalny rozwój. Można wyróżnić następujące wymiary zjawiska krzywdzenia Dziecka:
 - **Przemoc fizyczna** - jest to celowe uszkodzenie ciała, zadawanie bólu lub groźba uszkodzenia ciała. Skutkiem przemocy fizycznej mogą być złamania, siniaki, rany cięte, poparzenia, obrażenia wewnętrzne.
 - **Przemoc emocjonalna i psychiczna** - to powtarzające się poniżanie, upokarzanie i ośmieszanie dziecka, wciąganie dziecka w konflikt osób dorosłych, manipulowanie nim, brak odpowiedniego wsparcia, uwagi i miłości, stawianie dziecku wymagań i oczekiwań, którym nie jest ono w stanie sprostać.
 - **Przemoc seksualna** - to angażowanie dziecka w aktywność seksualną przez osobę dorosłą. Wykorzystywanie seksualne odnosi się do zachowań z kontaktem fizycznym (np. dotykanie dziecka, współżycie z dzieckiem) oraz zachowania bez kontaktu fizycznego (np. pokazywanie dziecku materiałów pornograficznych, podglądanie ekshibicjonizm). Przemoc ta może być jednorazowym incydem lub powtarzać się przez dłuższy czas.
 - **Zaniedbywanie** - to niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych dziecka przez rodzica lub opiekuna prawnego, nie zapewnienie mu odpowiedniego jedzenia, ubrań, schronienia, opieki medycznej, bezpieczeństwa, brak dozoru nad wypełnianiem obowiązku szkolnego.
 - **Praca dzieci** – to nakładanie na dziecko prac, które są nieodpowiednie dla jego wieku lub stanu zdrowia, lub które naruszają jego prawa do edukacji i rozwoju.
 - **Handel dziećmi** - to wykorzystywanie dzieci w celach handlowych, włączając w to handel ludźmi, sprzedaż, przymusową pracę, prostytutkę czy wykorzystywanie w celach zorganizowanej przestępczości.
 - **Brak dostępu do edukacji** - ograniczenie lub uniemożliwienie dziecku dostępu do nauki i edukacji, co jest naruszeniem jego prawa do rozwoju i zdobycia wiedzy.
 - **Cyberprzemoc** - to forma przemocy, która ma miejsce online i obejmuje zachowania takie jak hejtowanie, szantaż, zastraszanie czy rozpowszechnianie obraźliwych treści.

- **Zmuszanie do udziału w działaniach przestępczych** - to zmuszanie dziecka do uczestnictwa w działaniach przestępczych, takich jak kradzieże, handel narkotykami, czy inne przestępstwa.
- **Pracownikiem szkoły** - jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, umowy o dzieło, umowę cywilno-prawną.
- Dzieckiem jest każda osoba do ukończenia 18 roku życia.
- **Rodzicach** – należy przez to rozumieć także prawnych opiekunów dziecka oraz osoby (podmioty) sprawujące pieczę zastępczą nad dzieckiem. Zgoda opiekuna dziecka oznacza zgodę, co najmniej jednego z opiekunów dziecka. Jednak, gdy brak porozumienia między opiekunami dziecka należy poinformować ich o konieczności rozstrzygnięcia sprawy przez sąd.
- **Osoba odpowiedzialna za Internet** - to pracownik wyznaczony przez dyrektora szkoły, który sprawuje nadzór nad korzystaniem z Internetu na terenie placówki przez dzieci oraz za bezpieczeństwo dzieci w Internecie.
- **Osoby odpowiedzialne za Procedurę w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem** - są to dyrektor, pedagog i psycholog szkolny, sprawujący nadzór nad jej realizacją w szkole.
- **Daną osobową dziecka** jest każda informacja umożliwiająca pełną identyfikację dziecka.

Zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie personelu do stosowania standardów

Dyrektor jest osobą odpowiedzialną za przygotowanie pracowników do stosowania standardów ochrony małoletnich. Do zadań Dyrektora, przy pomocy Pedagoga, należy:

- przygotowanie pracowników do stosowania standardów ochrony małoletnich;
- ustalenie planu szkoleniowo-edukacyjnego;
- ustalenie form prowadzenia szkoleń i form przygotowywanych dokumentów edukacyjnych;
- szkolenie pracowników ze stosowania standardów ochrony małoletnich;
- opracowywanie i przekazywanie materiałów edukacyjnych pracownikom;
- odbierania od pracowników oświadczenia o zapoznaniu się z zasadami ochrony małoletnich i zobowiązaniu do ich stosowania;
- dokumentowanie czynności notatkami służbowymi lub w inny sposób określony w wewnętrznych regulacjach.

Przed dopuszczeniem pracownika do wykonywania obowiązków związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi Szkoła jest zobowiązana sprawdzić osobę zatrudnioną w **Rejestrze Sprawców Przystępstw na Tle Seksualnym**. Wydruk z Rejestru przechowywany jest w aktach osobowych pracownika lub analogicznej dokumentacji dotyczącej wolontariusza/osoby zatrudnionej w oparciu o umowę cywilnoprawną.

Jednym z wymogów zatrudnienia nauczyciela jest przedstawienie przez kandydata zaświadczenia o niekaralności uzyskiwanego z **Krajowego Rejestru Karnego**. Nauczyciel nie może być bowiem skazany prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne:

- przestępstwo,
- przestępstwo skarbowe (art. 10 ust. 5 pkt 4 Karty Nauczyciela).

Jeżeli szkoła organizuje zajęcia z osobami trzecimi i dopuszcza te osoby do pracy czy zajęć (szeroko pojętej np. przeprowadzania zajęć, warsztatów, prelekcji) lub powierza z uczniami lub powierza opiekę nad nimi (np. rodzice w czasie wycieczki szkolnej) to Szkoła również sprawdza te osoby w Rejestrze Sprawców Przystępstw na tle Seksualnym oraz odbiera zaświadczenie z Krajowego Rejestru Karnego.

Każdy przyjmowany pracownik do Szkoły zostaje zapoznany z niniejszymi procedurami. Oświadczenie o zapoznaniu pracownika ze Standardami zostaje dołączone do akt osobowych pracownika.

Zasady bezpiecznych relacji całego personelu szkoły z dziećmi – zachowania niedozwolone wobec małoletnich

➤ Relacje personelu z dziećmi

Osoba dorosła zobowiązana jest do utrzymywania profesjonalnej relacji z dziećmi i każdorazowego rozważenia, czy Twoja reakcja, komunikat bądź działanie wobec dziecka są adekwatne do sytuacji, bezpieczne, uzasadnione i sprawiedliwe wobec innych dzieci. Działaj w sposób otwarty i przejrzysty dla innych, aby zminimalizować ryzyko błędnej interpretacji Twojego zachowania.

➤ Komunikacja z dziećmi

- W komunikacji z dziećmi zachowuj cierpliwość i szacunek.
- Słuchaj uważnie dzieci i udzielaj im odpowiedzi adekwatnych do ich wieku i danej sytuacji.
- Nie wolno Ci zawstydząć, upokarzać, lekceważyć i obrażać dziecka. Nie wolno Ci krzyknąć na dziecko w sytuacji innej niż wynikająca z bezpieczeństwa dziecka lub innych dzieci.
- Nie wolno Ci ujawniać informacji wrażliwych dotyczących dziecka wobec osób nieuprawnionych, w tym wobec innych dzieci. Obejmuje to wizerunek dziecka, informacje o jego/jej sytuacji rodzinnej, ekonomicznej, medycznej, opiekuńczej i prawnej.
- Podejmując decyzje dotyczące dziecka, poinformuj je o tym i staraj się brać pod uwagę jego oczekiwania.
- Szanuj prawo dziecka do prywatności. Jeśli konieczne jest odstępnie od zasady poufności, aby chronić dziecko, wyjaśnij mu to najszybciej jak to możliwe.
- Jeśli pojawi się konieczność porozmawiania z dzieckiem na osobności, zostaw uchylone drzwi do pomieszczenia i zadbaj, aby być w zasięgu wzroku innych. Możesz też poprosić drugiego pracownika/ wychowawcę/ pedagoga/ o obecność podczas takiej rozmowy.
- Nie wolno Ci zachowywać się w obecności dzieci w sposób niestosowny. Obejmuje to używanie wulgarnych słów, gestów i żartów, czynienie obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywanie wobec dziecka relacji władzy lub przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby).
- Zapewnij dzieci, że jeśli czują się niekomfortowo w jakiejś sytuacji, wobec konkretnego zachowania czy słów, mogą o tym powiedzieć Tobie lub wskazanej osobie (w zależności od procedur interwencji, jakie przyjęła instytucja) i mogą oczekiwać odpowiedniej reakcji i/lub pomocy.

➤ Działania z dziećmi

- Doceniaj i szanuj wkład dzieci w podejmowane działania, aktywnie je angażuj i traktuj równo bez względu na ich płeć, orientację seksualną, sprawność/niepełnosprawność, status społeczny, etniczny, kulturowy, religijny i światopogląd.
- Unikaj faworyzowania dzieci.
- Nie wolno Ci nawiązywać z dzieckiem jakichkolwiek relacji romantycznych lub seksualnych ani składać mu propozycji o nieodpowiednim charakterze. Obejmuje to także seksualne komentarze, żarty, gesty oraz udostępnianie dzieciom treści erotycznych i pornograficznych bez względu na ich formę.
- Nie wolno Ci utrzymywać wizerunku dziecka (filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie) dla potrzeb prywatnych. Dotyczy to także umożliwienia osobom trzecim utrwalenia

wizerunków dzieci, jeśli dyrekcja nie została o tym poinformowana, nie wyraziła na to zgody i nie uzyskała zgód rodziców/opiekunów prawnych oraz samych dzieci.

- Nie wolno Ci proponować dzieciom alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji, jak również używać ich w obecności dzieci.
- Nie wolno Ci przyjmować pieniędzy ani prezentów od dziecka, ani rodziców/opiekunów dziecka. Nie wolno Ci wchodzić w relacje jakiegokolwiek zależności wobec dziecka lub rodziców/opiekunów dziecka. Nie wolno Ci zachowywać się w sposób mogący sugerować innym istnienie takiej zależności i prowadzący do oskarżeń o nierówne traktowanie bądź czerpanie korzyści majątkowych i innych. Nie dotyczy to okazjonalnych podarków związanych ze świętami w roku szkolnym, np. kwiatów, prezentów składkowych czy drobnych upominków.
- Wszystkie ryzykowne sytuacje, które obejmują zauroczenie dzieckiem przez pracownika lub pracownikiem przez dziecko, muszą być raportowane dyrekcji.

➤ **Zasady fizycznego kontaktu z dzieckiem**

Jeśli jesteś ich świadkiem reaguj stanowczo, ale z wyczuciem, aby zachować godność osób zainteresowanych. Każde przemocowe działanie wobec dziecka jest niedopuszczalne. Istnieją jednak sytuacje, w których fizyczny kontakt z dzieckiem może być stosowny i spełnia zasady bezpiecznego kontaktu: jest odpowiedzią na potrzeby dziecka w danym momencie, uwzględnia wiek dziecka, etap rozwojowy, płeć, kontekst kulturowy i sytuacyjny. Nie można jednak wyznaczyć uniwersalnej stosowności każdego takiego kontaktu fizycznego, ponieważ zachowanie odpowiednie wobec jednego dziecka może być nieodpowiednie wobec innego. Kieruj się zawsze swoim profesjonalnym osądem, słuchając, obserwując i odnotowując reakcję dziecka, pytając je o zgodę na kontakt fizyczny (np. przytulenie) i zachowując świadomość, że nawet przy Twoich dobrych intencjach taki kontakt może być błędnie zinterpretowany przez dziecko lub osoby trzecie.

- Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w jakikolwiek sposób naruszać integralności fizycznej dziecka.
- Nigdy nie dotykaj dziecka w sposób, który może być uznany za nieprzyzwoity lub niestosowny.
- Zawsze bądź przygotowany na wyjaśnienie swoich działań.
- Nie angażuj się w takie aktywności jak łaskotanie, udawane walki z dziećmi czy brutalne zabawy fizyczne.
- Zachowaj szczególną ostrożność wobec dzieci, które doświadczyły nadużycia i krzywdzenia, w tym seksualnego, fizycznego bądź zaniedbania. Takie doświadczenia mogą czasem sprawić, że dziecko będzie dążyć do nawiązania niestosownych bądź nieadekwatnych fizycznych kontaktów z dorosłymi. W takich sytuacjach powinieneś reagować z wyczuciem, jednak stanowczo i pomóc dziecku zrozumieć znaczenie osobistych granic.
- Kontakt fizyczny z dzieckiem nigdy nie może być niejawnym bądź ukrywanym, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy. Jeśli będziesz świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań i/lub sytuacji ze strony innych dorosłych lub dzieci, zawsze poinformuj o tym osobę odpowiedzialną i/lub postąp zgodnie z obowiązującą procedurą interwencji.
- W sytuacjach wymagających czynności pielęgnacyjnych i higienicznych wobec dziecka, unikaj innego niż niezbędny kontaktu fizycznego z dzieckiem. Dotyczy to zwłaszcza pomagania dziecku w ubieraniu i rozbieraniu, jedzeniu, myciu, przewijaniu i w korzystaniu z toalety. Zadbaj o to, aby w każdej z czynności pielęgnacyjnych i higienicznych

asystowała Ci inna osoba z instytucji. Jeśli pielęgnacja i opieka higieniczna nad dziećmi należą do Twoich obowiązków, zostaniesz przeszkolony w tym kierunku.

- Podczas dłuższych niż jednodniowe wyjazdów i wycieczek niedopuszczalne jest spanie z dzieckiem w jednym łóżku lub w jednym pokoju.

➤ **Kontakty poza godzinami pracy**

Co do zasady kontakt z dziećmi powinien odbywać się wyłącznie w godzinach pracy i dotyczyć celów edukacyjnych lub wychowawczych.

- Nie wolno Ci zapraszać dzieci do swojego miejsca zamieszkania ani spotykać się z nimi poza godzinami pracy. Obejmuje to także kontakty z dziećmi poprzez prywatne kanały komunikacji (prywatny telefon, e-mail, komunikatory, profile w mediach społecznościowych).
- Jeśli zachodzi taka konieczność, właściwą formą komunikacji z dziećmi i ich rodzicami lub opiekunami poza godzinami pracy są kanały służbowe (e-mail, telefon służbowy).
- Jeśli zachodzi konieczność spotkania z dziećmi poza godzinami pracy, musisz poinformować o tym dyrekcję, a rodzice/opiekunowie prawni dzieci muszą wyrazić zgodę na taki kontakt.
- Utrzymywanie relacji towarzyskich lub rodzinnych (jeśli dzieci i rodzice/opiekunowie dzieci są osobami bliskimi wobec pracownika) wymaga zachowania poufności wszystkich informacji dotyczących innych dzieci, ich rodziców oraz opiekunów

➤ **Bezpieczeństwo online**

Bądź świadom cyfrowych zagrożeń i ryzyka wynikającego z rejestrowania Twojej prywatnej aktywności w sieci przez aplikacje i algorytmy, ale także Twoich własnych działań w Internecie. Dotyczy to lajkowania określonych stron, korzystania z aplikacji randkowych, na których możesz spotkać uczniów/uczennice, obserwowania określonych osób/stron w mediach społecznościowych i ustawień prywatności kont, z których korzystasz. Jeśli Twój profil jest publicznie dostępny, dzieci i ich rodzice/opiekunowie będą mieć wgląd w Twoją cyfrową aktywność.

- Nie wolno Ci nawiązywać kontaktów z uczniami i uczennicami poprzez przyjmowanie bądź wysyłanie zaproszeń w mediach społecznościowych.
- W trakcie lekcji osobiste urządzenia elektroniczne powinny być wyłączone lub wyciszone, a funkcjonalność bluetooth wyłączona na terenie instytucji.

Wymogi dotyczące bezpiecznych relacji między małoletnimi - zachowania niedozwolone

Bezpieczna relacja między dziećmi w Szkole, jest kluczowa dla ich emocjonalnego i społecznego rozwoju. Oto kilka zasad, które Szkoła promuje, aby pomóc w zachowaniu takiej relacji:

- **Szanuj innych:** Każda osoba zasługuje na szacunek, niezależnie od różnic w wyglądzie, pochodzeniu czy zainteresowaniach. Promuj akceptację różnorodności.
- **Rozmawiaj z szacunkiem:** Zachęcaj dzieci do komunikacji z szacunkiem i uprzednio słuchania innych przed wypowiedzeniem swojego zdania. Ucz je, że słowa mogą mieć wpływ na uczucia innych.
- **Rozwiązywanie konfliktów:** Pomóż dzieciom rozumieć, że konflikty są naturalną częścią życia i można je rozwiązać bez używania przemocy. Nauka konstruktywnego rozwiązywania konfliktów jest kluczowa.

- **Współpraca:** Wspieraj zachęcanie do współpracy z innymi dziećmi. Wspólne projekty i zabawy uczą współpracy, empatii i budowania relacji.
- **Przyjaźń i wsparcie:** Pomagaj dzieciom w budowaniu przyjaźni i rozumieniu, że mogą na siebie liczyć. Wspieraj ich, aby były wsparciem dla swoich przyjaciół w trudnych chwilach.
- **Nie toleruj znęcania się:** Naucz dziecko, że znęcanie się nad innymi jest niedopuszczalne i może mieć poważne konsekwencje. Zachęcaj do zgłaszania przypadków znęcania się w Szkole.
- **Ogranicz wpływ negatywnych treści:** Monitoruj, co dziecko widzi i słyszy w mediach społecznościowych i innych mediach. Pomóż mu zrozumieć, że nie wszystko, co widzi, jest realne ani wartościowe.
- **Wspieraj zdrowe granice:** Naucz dzieci, jak ustalać zdrowe granice w relacjach, mówiąc "nie" w odpowiednich sytuacjach i szanując prywatność innych.
- **Wspieraj pomoc dla ofiar:** Naucz dziecko, że jeśli zobaczy lub usłyszy o przemoc, znęcaniu się lub dyskryminacji wobec innych dzieci, powinno to zgłosić odpowiedniej osobie dorosłej w Szkole.
- **Buduj zaufanie:** Twórz otoczenie, w którym dzieci czują się bezpieczne, by dzielić się swoimi uczuciami i obawami. Bądź dostępny, by słuchać i wspierać swoje dziecko.

Zachowania NEGATYWNE

- Nie wolno Ci krzyczeć na koleżanki, kolegów, lekceważyć, obrażać, wyśmiewać, wykluczać z grupy;
- Nie wolno Ci używać języka nienawiści ani tzw. hejtu;
- Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w inny sposób naruszać nietykalność fizyczną koleżanki/kolegi ani używać jakiegokolwiek przemocy fizycznej;
- Nie wolno Ci nagrywać ani rozpowszechniać wizerunku kolegi/koleżanki bez ich jego/jej wyraźnej zgody;
- Nie wolno Ci wyrażać negatywnych, prześmiewczych komentarzy na temat zachowania, pracy, wyglądu kolegów/koleżanek;
- Nie wolno Ci pożyczać rzeczy innych bez ich zgody;
- Nie wolno Ci zabierać, ukrywać rzeczy innych osób;
- Nie wolno Ci spożywać **alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji** ani zachęcać do ich spożycia kolegów/koleżanek.

Procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka

I. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia o przemoc domową (znęcanie psychiczne i fizyczne nad dzieckiem):

1. **Cel uruchomienia procedury** - Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego ucznia dotkniętego problemem przemocy w rodzinie lub/oraz będącego ofiarą przestępstwa.
2. **Osoby odpowiedzialne za przebieg procedury** - Wszyscy pracownicy pedagogiczni i niepedagogiczni, którzy mają podejrzenie, że uczeń doświadcza przemocy i/lub jest ofiarą przestępstwa.
3. **Zgłoszenie podejrzenia** - Każdy pracownik szkoły (pedagogiczny i niepedagogiczny), który podejrzewa krzywdzenie dziecka, niezwłocznie informuje o swoich spostrzeżeniach wychowawcę klasy lub pedagoga/psychologa szkolnego. Informacja przekazywana jest również dyrektorowi szkoły.
4. **Wstępna diagnoza sytuacji dziecka** - Wychowawca klasy lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadza rozmowę z dzieckiem w celu wstępnej weryfikacji informacji oraz rozpoznania sytuacji ucznia. Rozmowa powinna odbywać się z uwzględnieniem następujących zasad:
 - 1) zapewnienie odpowiednich warunków (bezpieczne miejsce, czas, poufność),
 - 2) poinformowanie dziecka o celu rozmowy i zapewnienie o jego bezpieczeństwie,
 - 3) okazywanie empatii i akceptacji, unikanie oceniania,
 - 4) dokumentowanie rozmowy (notatka służbowa),
 - 5) ustalenie zakresu i charakteru ewentualnej przemocy oraz sytuacji emocjonalnej dziecka.
5. **Powiadomienie dyrektora i dokumentacja** - Dyrektor szkoły zostaje poinformowany o podejrzeniu. W przypadku potwierdzenia przesłanek pedagog lub psycholog sporządza KARTĘ INTERWENCJI (załącznik nr 2) oraz opis sytuacji szkolnej i rodzinnej dziecka.
6. **Ocena sytuacji i planowanie działań** - Pedagog/psycholog wraz z wychowawcą dokonują oceny sytuacji dziecka, w razie potrzeby korzystając z dostępnych narzędzi diagnostycznych (np. kwestionariuszy i algorytmów postępowania rekomendowanych dla oświaty). Dyrektor powołuje zespół szkolny (wychowawca, pedagog/psycholog, inni nauczyciele w zależności od potrzeb), który opracowuje plan pomocy dziecku i wsparcia rodziny.
7. **Rozmowa z rodzicami** - Dyrektor, wychowawca oraz pedagog lub psycholog przeprowadzają rozmowę z rodzicem dziecka. Podczas rozmowy:
 - 1) przedstawiane są zaobserwowane sygnały i zachowania dziecka,
 - 2) rodzic informowany jest o konieczności zapewnienia dziecku bezpieczeństwa,
 - 3) przekazywana jest informacja o możliwych konsekwencjach prawnych stosowania przemocy,
 - 4) przekazywana jest (w razie potrzeby) lista instytucji i specjalistów udzielających pomocy,
 - 5) ustalany jest plan pomocy dziecku, który zostaje odnotowany w Karcie interwencji.
8. **Działania interwencyjne** - W przypadku potwierdzenia, że dziecko jest krzywdzone:
 - 1) dyrektor szkoły zgłasza sprawę do odpowiednich instytucji (policja, prokuratura),
 - 2) w razie potrzeby uruchamiana jest procedura „Niebieskiej Karty”,
 - 3) składany jest wniosek do sądu rejonowego o wgląd w sytuację rodzinną dziecka.
9. **Postępowanie w przypadku podejrzenia (bez jednoznacznego potwierdzenia)**
Jeżeli nie ma jednoznacznych dowodów krzywdzenia, ale istnieją uzasadnione podejrzenia:
 - 1) dyrektor kieruje wniosek o wgląd w sytuację rodzinną dziecka do sądu,
 - 2) szkoła kontynuuje obserwację i wsparcie ucznia.

10. Monitorowanie sytuacji dziecka - Zespół szkolny monitoruje realizację ustalonego planu pomocy dziecku i rodzinie, pozostaje w kontakcie z rodzicami oraz – w razie potrzeby – ze współpracującymi instytucjami.

11. Zakres odpowiedzialności pracowników

- 1) **Nauczyciel/pracownik szkoły** – zgłasza podejrzenie krzywdzenia.
- 2) **Wychowawca** – uczestniczy w diagnozie sytuacji, planowaniu pomocy i monitorowaniu działań.
- 3) **Pedagog/psycholog** – prowadzi diagnozę, dokumentację, wspiera dziecko, koordynuje działania pomocowe.
- 4) **Dyrektor szkoły** – podejmuje decyzje o działaniach interwencyjnych, kontaktuje się z instytucjami zewnętrznymi (sąd, policja, prokuratura, służba zdrowia).

II. Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka przez pracownika szkoły lub inną osobę dorosłą na terenie placówki:

1. Osoba podejrzewająca krzywdzenie dziecka w szkole zgłasza problem dyrektorowi szkoły.
2. Dyrektor przeprowadza rozmowę z pracownikami szkoły, mogącymi mieć wiedzę na temat zdarzenia.
3. Dyrektor rozmawia z pracownikiem na temat podejrzenia krzywdzenia: przekazuje uwagi, poznaje jego wersję wydarzeń, analizuje zebrane dane oraz planuje dalsze działania mające na celu uchronienie dzieci przed ryzykiem powtórzenia się problemu.
4. Obserwuje pracę osoby podejrzanej o krzywdzenie lub odsuwa pracownika od bezpośredniej pracy z dziećmi do czasu wyjaśnienia zdarzenia.
5. W przypadku, gdy pracownik jest podejrzany o znęcanie fizyczne, psychiczne, wykorzystywanie seksualne podejmuje się ponadto poniższe działania:
 - przeprowadzenie konsultacji psychologicznej,
 - powiadomienie prokuratury,
 - skierowanie sprawy do Komisji Dyscyplinarnej przy Kuratorze Oświaty
6. W przypadku potwierdzenia krzywdzenia dziecka przez pracownika szkoły, dyrektor informuje rodziców/opiekunów dziecka o zaistniałym fakcie oraz podjętych działaniach.
7. W przypadku potwierdzenia podejrzeń sporządzana jest KARTA INTERWENCJI – załącznik nr 2.
8. Podczas spotkania ustalany jest plan pomocy dziecku - zawarty w KARCIE INTERWENCJI – załącznik nr 2.
9. Krzywdzonemu dziecku zostaje udzielone wsparcie wychowawcy i pedagoga/psychologa.

III. Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka przez rówieśników:

1. Osoba podejrzewająca krzywdzenie dziecka w szkole przez rówieśników lub krzywdzone dziecko zgłasza problem wychowawcy klasy.
2. Wychowawca w obecności psychologa przeprowadza rozmowę z osobą poszkodowaną oraz z dziećmi oskarżonymi o krzywdzenie swojego kolegi, bądź koleżanki.
3. Następnie rodzice obu stron są powiadamiani o zaistniałej sytuacji i organizowane jest wspólne spotkanie w obecności wychowawcy, psychologa lub pedagoga i dyrektora szkoły.

4. Krzywdzonemu dziecku zostaje udzielone wsparcie wychowawcy i pedagoga/psychologa szkolnego.
5. W przypadku potwierdzenia podejrzeń pedagog lub psycholog sporządza KARTĘ INTERWENCJI – załącznik nr 2.
6. Podczas spotkania ustalany jest plan pomocy dziecku - zawarty w KARCIE INTERWENCJI – załącznik nr 2.
7. Jeśli w trakcie rozmowy zostanie ustalone, że dziecko jest krzywdzone przez rówieśników, Dyrektor zgłasza sytuację na policję lub do prokuratury. W dalszym postępowaniu składany jest wniosek do Sądu Rejonowego.

IV. Procedura postępowania w przypadku dziecka doświadczającego cyberprzemocy:

Informacja o tym, że w szkole doszło do cyberprzemocy, może pochodzić z różnych źródeł i może być anonimowa. Osobą zgłaszającą fakt prześladowania może być **poszkodowany** Małoletni, jego **Rodzice** lub inni **Małoletni** – świadkowie zdarzenia, nauczyciele.

Sposób postępowania

- Osoba posiadająca wiedzę o zajściu powinna przekazać informację wychowawcy, który informuje o fakcie Pedagog szkolny i Dyrektora.
- Pedagog szkolny i Dyrektor wspólnie z wychowawcą powinni dokonać analizy zdarzenia i zaplanować dalsze postępowanie.
- Do zadań Szkoły należy także ustalenie okoliczności zdarzenia i ewentualnych świadków.
- Nauczyciel informatyki w procedurze interwencyjnej, o ile to możliwe, zabezpiecza dowody i ustala tożsamość sprawcy cyberprzemocy.

Zabezpieczenie dowodów

- Wszelkie dowody cyberprzemocy powinny zostać zabezpieczone i zarejestrowane. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe, dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego itp.) lub adres strony www, na której pojawiły się szkodliwe treści czy profil.
- Zabezpieczenie dowodów nie tylko ułatwi dalsze postępowanie dostawcy usługi (odnalezienie sprawcy, usunięcie szkodliwych treści z serwisu), ale również stanowi materiał, z którym powinny zapoznać się osoby, których zaangażowanie w sprawę jest niezbędne, z poszanowaniem prawa do prywatności i intymności Dziecka.
- Szkoła podejmuje działania mające na celu identyfikację sprawcy cyberprzemocy.
- W sytuacji, kiedy ustalenie sprawcy nie jest możliwe, przy współudziale Rodziców (opiekunów prawnych) należy skontaktować się z dostawcą usługi w celu usunięcia z Sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów.
- W przypadku, gdy tożsamości sprawcy nie uda się ustalić, należy skontaktować się z Policją
- Należy bezwzględnie skontaktować się z Policją, w przypadku, gdy zostało złamane prawo

Działania wobec sprawcy cyberprzemocy

- W przypadku, gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on Uczniem Szkoły, Pedagog szkolny powinien podjąć następujące działania:
 - przeprowadzić rozmowę z Uczniem, której celem jest ustalenie okoliczności zajścia, wspólnie zastanowić się nad jego przyczynami i poszukać rozwiązania sytuacji konfliktowej;

- omówić z Uczniem skutki jego postępowania i poinformować o konsekwencjach regulaminowych, które zostaną wobec niego zastosowane;
- zobowiązać sprawcę do zaprzestania swojego działania i usunięcia z Sieci szkodliwych materiałów;
- ustalić ze sprawcą sposób zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy.
- Jeśli w zdarzeniu brała udział większa grupa Uczniów, należy rozmawiać z każdym z nich z osobna, zaczynając od lidera grupy.
- Nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy.
- Rodzice sprawcy zostają poinformowani o przebiegu zdarzenia i zapoznani ze zgromadzonym materiałem, a także z decyzją w sprawie dalszego postępowania i podjętych przez szkołę środków dyscyplinarnych wobec ich Dziecka.
- We współpracy z rodzicami można opracować projekt kontraktu dla Dziecka, określającego zobowiązania Ucznia, Rodziców i przedstawiciela Szkoły oraz konsekwencje nieprzestrzegania przyjętych wymagań i terminy realizacji zadań zawartych w umowie.
- Wobec sprawcy cyberprzemocy szkoła stosuje kary zawarte Statucie Szkoły.

Działania wobec ofiary cyberprzemocy

- Ofiara cyberprzemocy otrzymuje w Szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczną udzielaną przez Pedagogą.
- W strategii działań pomocowych uczeń - ofiara powinien otrzymać wsparcie psychiczne oraz poradę, jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa i nie doprowadzić do eskalacji prześladowania.
 - Podczas rozmowy z Uczniem – ofiarą cyberprzemocy należy zapewnić go, że dobrze zrobił mówiąc pracownikowi o tym, co go spotkało. Pedagog szkolny powinien zapewnić Ucznia o tym, że w Szkole nie jest tolerowana żadna forma przemocy oraz że zostanie uruchomiona procedura interwencyjna;
 - Pracownik (pedagog) podczas rozmowy z Uczniem powinien poradzić, aby:
 - Nie utrzymywał kontaktu ze sprawcą, nie odpowiadał na maile, telefony itp.
 - Nie kasował dowodów: e-maili, SMS-ów, MMS-ów, zdjęć, filmów i przedstawił je Tobie lub innej osobie dorosłej.
 - Zastanowił się nad zmianą swoich danych kontaktowych w komunikatorach, zmianą adresu e-mail, numeru telefonu komórkowego itp.
 - Jeśli korzysta z komunikatora, to ustawił go tak, żeby nikt spoza listy kontaktów nie mógł się z nim połączyć.
- Po zakończeniu interwencji wychowawca wraz z osobą udzielającą pomocy monitorują sytuację Ucznia sprawdzając, czy nie są wobec niego podejmowane dalsze działania przemocowe bądź odwetowe ze strony sprawcy.
- Rodzice Dziecka będącego ofiarą cyberprzemocy zostają poinformowani o problemie, podjętych działaniach szkoły i w miarę potrzeb, otrzymują wsparcie i pomoc specjalistów.
- Szkoła otacza osoby uczestniczące w ustaleniu przebiegu zajścia i świadków zdarzenia opieką psychologiczno- pedagogiczną
- Osoba, której uczeń zaufał informując o cyberprzemocy, ma obowiązek postępować tak, by swoim zachowaniem i działaniem nie narazić na krzywdę świadka zgłaszającego problem.
- Osoby uczestniczące w wyjaśnieniach zdarzenia (Wychowawca, Pedagog, Dyrektor) zobowiązane są do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym, ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia (wzór notatki stanowi **Załącznik nr 4** do niniejszych standardów).

- Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej (wydruki, opis, itp.). – sposób zabezpieczenia dowodów należy przeprowadzić zgodnie z zapisami Rozdziału XIV akapit „Zabezpieczenie dowodów”.
- Jeśli rodzice sprawcy cyberprzemocy odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a uczeń nie zaniechał dotychczasowego postępowania, Dyrektor Szkoły powinien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny, szczególnie jeśli do szkoły napływają informacje o innych przejawach demoralizacji Dziecka.
- W sytuacji, gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje regulaminowe wobec Ucznia, spotkania z Pedagogiem, itp.), a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów, Dyrektor powinien zwrócić się do sądu rodzinnego z zawiadomieniem o podjęcie odpowiednich środków wynikających z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.
- W przypadku szczególnie drastycznych aktów agresji z naruszeniem prawa, Dyrektor Szkoły zobowiązany jest zgłosić te fakty Policji i do Sądu Rodzinnego.

Działania wobec świadków cyberprzemocy

- Szkoła dba również o bezpieczeństwo świadków zdarzenia, zwłaszcza jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc.
- W trakcie rozmowy ze świadkami należy okazać zrozumienie i empatię wobec ich uczuć – obawy przed posądzeniem o donosicielstwo, strachu przed staniem się kolejną ofiarą sprawcy itp.
- Świadek cyberprzemocy otrzymuje w Szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczną udzielaną przez Pedagoga.

Zagrożenia związane z nieodpowiedzialnymi wyzwaniem na portalach społecznościowych

Ochrona dzieci przed nieodpowiedzialnymi wyzwaniem na portalach społecznościowych to ważne zadanie, które wymaga współpracy szkoły, rodziców i społeczności szkolnej. W przypadku, gdy dzieci/uczniowie uczestniczą w nieodpowiedzialnych wyzwaniach na portalach społecznościowych, szkoła powinna podjąć szybkie i skuteczne działania w celu zaradzenia problemowi.

- **Natychmiastowe środki zaradcze:**
 - Skontaktuj się z dziećmi, którzy są zaangażowani w nieodpowiedzialne wyzwania, aby zrozumieć, dlaczego uczestniczą w tych działaniach.
 - Przeprowadź rozmowy indywidualne, aby ocenić ich świadomość konsekwencji i edukować ich na temat potencjalnych zagrożeń.
- **Zawiadomienie rodziców:**
 - Poinformuj rodziców o zaistniałej sytuacji. Zapewnij im pełną informację na temat działań ich dzieci w Internecie.
 - Zaproponuj spotkanie, aby omówić sytuację i wspólnie opracować plan działania.
- **Wsparcie psychologiczne:**
 - Wspieraj dzieci emocjonalnie i psychologicznie, zwłaszcza jeśli uczestnictwo w nieodpowiedzialnych wyzwaniach miało negatywny wpływ na ich samopoczucie.
 - Skieruj ich do specjalistów, jeśli będzie to konieczne.
- **Edukacja i świadomość:**

- Zorganizuj specjalne lekcje edukacji medialnej, aby uświadomić dzieciom konsekwencje ich działań on-line.
- Zachęć do wspólnego refleksyjnego spojrzenia na używanie mediów społecznościowych i konieczność odpowiedzialnego korzystania z nich.
- **Korekta zachowań:**
 - Wprowadź korekcyjne środki, takie jak ograniczenie dostępu do mediów społecznościowych w szkole, jeśli to konieczne.
 - Stosuj kary lub nagrody w zależności od konkretnych okoliczności, aby podkreślić znaczenie odpowiedzialnego zachowania.
- **Współpraca z platformami społecznościowymi:**
 - Zgłoś nieodpowiedzialne działania do administratorów platform społecznościowych.
 - Współpracuj z przedstawicielami tych platform w celu podjęcia dodatkowych kroków w kierunku ochrony dzieci.
- **Zaplanowane działania prewencyjne:**
 - Wprowadź stałe programy edukacyjne dotyczące bezpiecznego korzystania z mediów społecznościowych.
 - Regularnie monitoruj aktywność dzieci on-line i podejmuj działania prewencyjne przed pojawieniem się nieodpowiedzialnych zachowań.
- **Współpraca z lokalnymi organami ścigania:** W przypadku poważnych naruszeń lub sytuacji wymagających ścigania prawnego, współpracuj z lokalnymi organami ścigania.
- **Przeciwdziałanie presji społecznej:**
 - Przeciwdziałaj presji społecznej, tworząc atmosferę akceptacji i wsparcia w szkole.
 - Zachęcaj dzieci do dzielenia się pozytywnymi treściami on-line, aby skierować uwagę na konstruktywne aspekty mediów społecznościowych.

Ważne jest, aby działać kompleksowo, angażując zarówno dzieci, jak i rodziców, oraz współpracując z lokalnymi społecznościami w celu skutecznej prewencji i zarządzania sytuacją.

V. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia o wykorzystywanie seksualne nieletniego

1. W przypadku podejrzenia, że dziecko stało się ofiarą przemocy seksualnej, należy ten fakt zgłosić pedagogowi/psychologowi szkolnemu lub dyrektorowi szkoły.
2. Pedagog/psycholog szkolny w porozumieniu z dyrektorem szkoły rozmawia z dzieckiem.
3. W miarę możliwości Dyrektor oraz pedagog organizują spotkanie z rodzicami, którego celem jest:
 - 1) przedstawienie rodzicom form i okoliczności krzywdzenia dziecka,
 - 2) poinformowanie o zaobserwowanych zachowaniach lub wypowiedziach dziecka wskazujących na doświadczenie wykorzystywania seksualnego,
 - 3) omówienie roli rodzica bądź opiekuna w podjęciu interwencji, w tym także wskazanie rodzicowi albo opiekunowi miejsc świadczących pomoc i wsparcie rodzinom dzieci pokrzywdzonych przestępstwem,
 - 4) poinformowanie o obowiązku podjęcia interwencji prawnej,

- 5) ustalenie wspólnego planu pomocy dziecku (zapewnienie mu bezpieczeństwa, wsparcie przez placówkę, ewentualne skierowanie do specjalistycznej placówki wsparcia).
4. W sytuacji podejrzenia, że sprawcą wykorzystywania seksualnego dziecka jest jego rodzic lub opiekun, Dyrektor wraz z pedagogiem stara się spotkać z rodzicem niekrzywdzącym. *(Bądź przygotowana(-y) na możliwe negocjowanie przez drugiego rodzica wersji zdarzeń przedstawionej przez dziecko. Pamiętaj jednak, że podjęcie interwencji w celu ochrony dziecka i zabezpieczenia jego dobra nie jest uwarunkowane zgodą jego rodziców czy opiekunów prawnych. Poinformowanie ich o takich działaniach zależy od sytuacji, a także woli profesjonalisty uczestniczącego w interwencji.)*
5. W przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka należy złożyć zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do policji lub prokuratury. W przypadku potwierdzenia podejrzeń pedagog lub psycholog sporządza KARTĘ INTERWENCJI – załącznik nr 2.
6. Zawiadomienie należy złożyć do instytucji właściwej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa, przy czym składa je organ/osoba uprawniona do reprezentowania zawiadamiającej instytucji, np. dyrektor szkoły.
7. W zawiadomieniu warto wskazać osobę lub osoby, które pracowały bezpośrednio z rodziną/dzieckiem czy też bezpośrednio podjęły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa.
8. Złożenie zawiadomienia nie jest uwarunkowane zgodą rodziców/opiekunów prawnych małoletniego pokrzywdzonego. Poinformowanie ich o działaniach instytucji zależy od woli instytucji składającej zawiadomienie.
9. Należy podkreślić, że podstawą złożenia zawiadomienia jest podejrzenie (a nie pewność), że doszło do popełnienia przestępstwa.
10. W przypadku popełnienia przestępstwa seksualnego na szkodę dziecka przez członka rodziny należy zawiadomić także sąd rodzinny. Właściwe pismo ma formę wniosku o wgląd w sytuację rodziny/w sytuację dziecka

Zasady ochrony danych osobowych oraz wizerunku dziecka

1. Dane osobowe dziecka podlegają ochronie na zasadach określonych w Ustawie z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych.
2. Nauczyciele i pracownicy szkoły mają obowiązek zachowania tajemnicy danych osobowych.
3. Są one udostępniane wyłącznie osobom i podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów.
4. Informacje o dziecku można wykorzystać w celach szkoleniowych lub edukacyjnych wyłącznie z zachowaniem anonimowości dziecka oraz w sposób uniemożliwiający jego identyfikację.
5. Nie udostępnia się danych osobowych dziecka i jego opiekuna przedstawicielom mediów.
6. Dane osobowe uczniów zgłoszonych do konkursów, olimpiad itp. mogą być udostępnione za pisemną zgodą rodziców lub opiekunów prawnych.
7. Wymagana jest także zgoda rodziców lub opiekunów prawnych na publikację zdjęć i innych danych osobowych ich dzieci w mediach społecznościowych i w sieci Internetowej.
8. Jeżeli wizerunek dziecka stanowi jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajozobraz, publiczna impreza, zgoda opiekunów na utrwalanie wizerunku dziecka nie jest wymagana.

Procedury ochrony dzieci przed treściami szkodliwymi i zagrożeniami w sieci Internet oraz utwalonymi w innej formie

1. Szkoła, zapewniając uczniom dostęp do Internetu, jest zobowiązana podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, a w szczególności trzeba zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.
2. Na terenie szkoły dostęp dziecka do Internetu możliwy jest pod nadzorem nauczyciela na lekcji zajęć komputerowych i zajęć dodatkowych realizowanych w pracowni komputerowej.
3. Szkoła zapewnia stały dostęp do materiałów edukacyjnych dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu przy komputerach.
4. Dostęp dziecka do Internetu na terenie placówki możliwy jest wyłącznie podczas zajęć w pracowni komputerowej pod nadzorem nauczycieli.
5. Wyznaczony pracownik szkoły zapewnia, by na wszystkich komputerach na terenie placówki z dostępem do Internetu było zainstalowane i aktualizowane:
 - oprogramowanie filtrujące treści internetowe
 - oprogramowanie monitorujące korzystanie przez dziecko z Internetu
 - oprogramowanie antywirusowe
 - oprogramowanie antyspamowe
 - *fire wall* – zaporę sieciową .
6. Wymienione powyżej oprogramowanie jest aktualizowane przez wyznaczonego pracownika placówki.
7. Sprawdza się, czy na komputerach z dostępem do Internetu nie znajdują się niebezpieczne treści.
8. W przypadku znalezienia niebezpiecznych treści, ustala się, kto korzystał z komputera w czasie ich wprowadzania.
9. Informacja o dziecku, które korzystało z komputera w czasie wprowadzania niebezpiecznych treści, przekazywana jest pedagogowi lub psychologowi szkolnemu.
10. Pedagog lub psycholog szkolny przeprowadza z dzieckiem, o którym mowa w punktach poprzedzających, rozmowę na temat bezpieczeństwa w Internecie.
11. O zaistniałym zdarzeniu informowany jest wychowawca klasy, dyrektor oraz rodzice ucznia.

Monitoring stosowania Procedury

1. Dyrektor placówki wyznacza pedagoga i psychologa w szkole odpowiedzialnych za monitorowanie realizacji niniejszej Procedury w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem w Szkole Podstawowej w Gminie Malbork.
2. Osoby, o których mowa w punkcie 1, są odpowiedzialne za monitorowanie realizacji Procedury, za reagowanie na sygnały naruszenia Procedury oraz za proponowanie zmian w Procedurze.
3. Osoby, o których mowa w punkcie 1 niniejszego paragrafu, przeprowadzają wśród pracowników szkoły w dogodnym czasie ankietę monitorującą poziom realizacji niniejszej procedury.
4. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu.
5. W ankiecie pracownicy szkoły mogą proponować zmiany Procedury oraz wskazywać jej naruszenie w szkole.
6. Osoby, o których mowa w punkcie 1 niniejszego paragrafu, dokonują opracowania wypełnionych przez pracowników szkoły ankiet. Sporządzają na tej podstawie raport z monitoringu, który następnie przekazują dyrektorowi szkoły i przedstawiają podczas posiedzenia Rady Pedagogicznej.

7. Dyrektor lub wicedyrektor wprowadza do Procedury niezbędne zmiany i ogłasza pracownikom szkoły nowe jej brzmienie.

Sposób dokumentowania i zasady przechowywania ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego

W każdym z powyższych przypadków zakładana jest **Karta interwencji**. Kartę interwencji zakłada i prowadzi pedagog. Kartę oraz inne dokumenty zgromadzone w danej sprawie załącza się do dokumentacji osobowej dziecka.

Zasady i okres przechowywania dokumentów dzieci określa Polityka ochrony danych osobowych obowiązująca w Szkole.

Zasady udostępniania Standardów Ochrony Małoletnich

Ogłoszenie Standardów Ochrony Małoletnich następuje w sposób dostępny **dla pracowników**, w szczególności poprzez umieszczenie Standardów na tablicy ogłoszeń dla pracowników, w tym w pokojach nauczycielskich oraz poprzez przesłanie jej tekstu drogą elektroniczną, w tym przez dziennik elektroniczny.

Rodzice/opiekunowie dzieci zostają poinformowani o Standardach Ochrony Małoletnich poprzez dziennik elektroniczny oraz poprzez wywieszenie dokumentu na tablicy ogłoszeń w holu głównym.

Dzieci zostają poinformowani o wejściu w życie Standardów Ochrony Małoletnich przez dziennik elektroniczny oraz poprzez umieszczenie Standardów na tablicy ogłoszeń dla dzieci/uczniów. Dla dzieci zostaje ogłoszona skrócona wersja Standardów zawierająca istotne informacje dla małoletnich.

Niezależnie od powyższym zasad ogłaszania Standardy Ochrony Małoletnich zostają również udostępnione poprzez zamieszczenie jej, wraz z wersją skróconą dla małoletnich na stronie internetowej Szkoły.

Przepisy końcowe

- Polityka wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.
- Zapisy zawarte w dokumencie Polityki obowiązują wszystkich pracowników placówki, w tym wolontariuszy, stażystów oraz praktykantów.

Załączniki

- **Załącznik nr 1** Oświadczenie o niekaralności i zobowiązaniu do przestrzegania podstawowych zasad ochrony dzieci
- **Załącznik nr 2** Karta interwencji
- **Załącznik nr 3** Monitoring Procedury - ankieta

Załącznik nr 1 – Oświadczenie o niekaralności

**OŚWIADCZENIE O NIEKARALNOŚCI I ZOBOWIĄZANIU DO PRZESTRZEGANIA
PODSTAWOWYCH ZASAD OCHRONY DZIECI**

.....
(miejsce i data)

Ja..... nr
PESEL..... oświadczam, że nie byłam/em skazana/y za
przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, i przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę
małoletniego i nie toczy się przeciwko mnie żadne postępowanie karne ani dyscyplinarne w tym zakresie.

Ponadto oświadczam, że zapoznałam/-em się z zasadami ochrony dzieci obowiązującymi w
..... i zobowiązuję się do ich przestrzegania.

.....
(podpis)

Załącznik nr 2 – Karta interwencji

KARTA INTERWENCJI		
Imię i nazwisko dziecka:		
Przyczyna interwencji (forma krzywdzenia) opis:		
Osoba zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia:		
PLAN POMOCY DZIECKU		
Dotychczasowe działania pedagoga/ psychologa – opis	Data:	Działania/ ustalenia
Spotkania z rodzicami	Data:	Działania/ ustalenia
Forma podjętej interwencji (zakreślić właściwe)	☐ zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, ☐ wniosek o wgląd w sytuację dziecka/rodziny, ☐ inny rodzaj interwencji. Jaki... (tu podjęte działania interwencyjne, zgodne z prawem oświatowym, przewidziane zapisami statutowymi lub inne)	
Dane dotyczące interwencji (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję) i data interwencji		
Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli placówka uzyskała informacje o wynikach/ działania placówki/działania rodziców		
Dodatkowe ważne informacje		

--	--

MONITORING PROCEDURY - ANKIETA

1. Czy znasz dokument Procedury w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem?	TAK	NIE
2. Czy zapoznałeś się z treścią tego dokumentu?	TAK	NIE
3. Czy stosujesz w swojej pracy tę Procedurę?	TAK	NIE
4. Czy w Twoim miejscu pracy, według Twojej oceny, Procedura jest przestrzegana?	TAK	NIE
5. Czy zaobserwowałeś naruszenie tej Procedury w swoim miejscu pracy?	TAK	NIE

6. Czy masz jakieś uwagi do Procedury? Jakiej? Jaki punkt/zagadnienie należałoby do niej włączyć? Dlaczego?
.....
.....
.....
.....

7. Jaki punkt/zagadnienie należałoby do niej włączyć? Dlaczego? Jakiej regulacji proponujesz?
.....
.....
.....

8. Czy jakiś punkt/zagadnienie należałoby usunąć? Jaki? Dlaczego?
.....
.....
.....

Czy jakiś punkt zagadnienie należałoby zmienić? Jaki? Dlaczego? W jaki sposób?
.....
.....
.....

Załącznik nr 4 - Jak rozpoznać przemoc wobec Dziecka ?

Występowanie pojedynczego symptomu nie zawsze mówi o tym, że Dziecko doświadcza przemocy, jeśli jednak symptom powtarza się, bądź występuje ich kilka równocześnie z dużym prawdopodobieństwem można określić, że mamy do czynienia z krzywdzeniem Dziecka. **Zareaguj, gdy:**

- Dziecko jest często brudne, nieprzyjemnie pachnie,
- Dziecko kradnie jedzenie, pieniądze itp.,
- Dziecko żebrze,
- Dziecko jest głodne,
- Dziecko nie otrzymuje potrzebnej mu opieki medycznej, szczepień, okularów itp.,
- Dziecko nie ma przyborów szkolnych, odzieży, butów i innych przedmiotów codziennego użytku,
- Dziecko ma widoczne obrażenia ciała (siniaki, poparzenia, ugryzienia, złamania kości itp.), których pochodzenie trudno jest wyjaśnić. Obrażenia są w różnej fazie gojenia,
- Podawane przez Dziecko wyjaśnienia dotyczące obrażeń wydają się niewiarygodne, niemożliwe, niespójne itp. Dziecko często je zmienia,
- Pojawia się niechęć przed udziałem w lekcjach wychowania fizycznego,
- Dziecko nadmiernie zakrywa ciało, niestosownie do sytuacji i pogody,
- Dziecko boi się rodzica lub opiekuna, boi się przed powrotem do domu,
- Dziecko wzdyga się, kiedy podchodzi do niego osoba dorosła,
- Dziecko cierpi na powtarzające się dolegliwości somatyczne: bóle brzucha, głowy, mdłości itp.,
- Dziecko jest bierne, wycofane, uległe, przestraszone, depresyjne itp. lub zachowuje się agresywnie, buntuje się, samookalecza się itp.,
- Dziecko osiąga słabsze wyniki w nauce w stosunku do swoich możliwości,
- Dziecko ucieka w świat wirtualny (gry komputerowe, Internet itp.),
- Dziecko używa środków psychoaktywnych,
- Dziecko nadmiernie szuka kontaktu z innym dorosłym (tzw. lepkość emocjonalna Dziecka),
- Dziecko moczy i zanieczyszcza się bezwiednie w konkretnych sytuacjach czy też na widok określonych osób,
- Dziecko ma otarcia naskórka, bolesność narządów płciowych i/lub odbytu,
- W pracach artystycznych, rozmowach, zachowaniu Dziecka zaczynają dominować elementy/motywy seksualne,
- Dziecko jest rozbudzone seksualnie niestosownie do wieku,
- Dziecko ucieka z domu,
- Nastąpiła nagle i wyraźna zmiana zachowania Dziecka,
- Dziecko mówi o przemocy, opowiada o sytuacjach, których doświadcza,

Zwróć uwagę, gdy:

- Rodzic (opiekun) podaje nieprzekonujące lub sprzeczne informacje lub odmawia wyjaśnienia przyczyn obrażeń Dziecka,
- Rodzic (opiekun) odmawia, nie utrzymuje kontaktów z osobami zainteresowanymi losem Dziecka,
- Rodzic (opiekun) mówi o Dziecku w negatywny sposób, ciągle obwinia, poniża i strofuje Dziecko (np.: używając wulgaryzmów, obraźliwych określeń)
- Rodzic (opiekun) poddaje Dziecko surowej dyscyplinie lub jest nadopiekuńczy lub zbyt pobłażliwy lub odrzuca Dziecko,
- Rodzic (opiekun) nie interesuje się losem i problemami Dziecka,
- Rodzic (opiekun) często nie potrafi podać miejsca, w którym aktualnie przebywa Dziecko,
- Rodzic (opiekun) jest apatyczny, pogrążony w depresji,
- Rodzic (opiekun) zachowuje się agresywnie,

- Rodzic (opiekun) ma zaburzony kontakt z rzeczywistością np.: reaguje nieadekwatnie do sytuacji, wypowiada się niespójnie,
- Rodzic (opiekun) nie ma świadomości lub neguje potrzeby Dziecka,
- Rodzic (opiekun) faworyzuje jedno z rodzeństwa,
- Rodzic (opiekun) przekracza dopuszczalne granice w kontakcie fizycznym z Dzieckiem,
- Rodzic (opiekun) nadużywa alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających.

Jak rozmawiać z Dzieckiem krzywdzonym ?

- Zadbaj o sprzyjające warunki rozmowy:
 - oddzielny pokój,
 - z dala od osób postronnych,
 - brak pośpiechu.
 - Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa Dziecku
- Przyjmij pozycję ciała dostosowaną do pozycji Dziecka – usiądźcie razem z Dzieckiem, jeśli to niemożliwe, przykucnij tak, aby Twoje oczy znajdowały się na poziomie oczu Dziecka, zapytaj o to, czy odległość między Wami jest dla Dziecka komfortowa, czy powinieneś/powinnaś się odsunąć.
- Używaj języka zrozumiałego dla Dziecka.
- Okazuj Dziecku szacunek, akceptację i empatię.
- Bądź cierpliwy – Dziecko może początkowo zaprzeczać lub nie chcieć rozmawiać.
- Nie naciskaj na Dziecko – prawdy rozmowa o trudnościach czy doświadczeniach traumatycznych może łączyć się z lękiem.
- Unikaj naprowadzania Dziecka na odpowiedzi, które chciałbyś usłyszeć.
- Używaj sformułowań „Wyobrażam sobie, że...” np. to trudne, że nie jest łatwo mówić o wydarzeniach czy sytuacjach, trudnych czy traumatycznych.
- Podziękuj, za okazanie zaufania i odwagę podzielenia się trudnym doświadczeniem. Bądź świadomy oznak zaniepokojenia Dziecka o los rodziców – nie wypowiadaj przy nim negatywnych opinii o rodzicach.
- Nazwij przemoc przemocą i uświadom Dziecku, że nie jest winne tego, co zrobił dorosły.
- Wyjaśnij Dziecku w przystępny sposób, co zamierzasz dalej robić. Pamiętaj, jak trudna jest sytuacja Dziecka ze względu na:
 - wstyd,
 - poczucie winy,
 - strach przed ponownym skrzywdzeniem,
 - tajemnicę,
 - lojalność wobec sprawcy przemocy.

Załącznik nr 5 - Rozpoznawanie przemocy wobec Dziecka z niepełnosprawnością oraz chorobą przewlekłą

Zwracając uwagę na symptomy występujące u Dziecka z chorobą przewlekłą, należy skupić się na trudnościach, jakie niesie ze sobą choroba, z którą zмага się Dziecko. Należy zaznaczyć, że Dziecko to – odczuwa zmiany w samopoczuciu oraz boryka się z zarówno z własnym odbiorem sytuacji, jak i reakcją innych osób. Rozpoznanie przemocy stosowanej wobec Dziecka przewlekłe niepełnosprawnością lub chorobą przewlekłą jest zadaniem skomplikowanym, i to z wielu powodów.

- Świadkowie – W wielu sytuacjach ze względów środowiskowych świadkowie mogą mieć kłopot z dostępem do Dziecka, a rodzice i opiekunowie, jeśli nawet stosują przemoc wobec niego, nadal pozostają najważniejszymi i często jedynymi opiekunami;
- Ślady - Rozpoznanie śladów bywa skomplikowane na skutek trudności w ustaleniu ich pochodzenia;
- Niektóre zaburzenia psychiczne i choroby somatyczne mogą dawać podobne objawy, dlatego też mogą stanowić trudność w rozpoznaniu symptomów doświadczania przemocy przez Dziecko z niepełnosprawnością lub chorobą. Ważna jest analiza, z czego wynikają opiekuna niepokojące zachowania.
- Problemy w komunikacji - Dzieci niepełnosprawne lub chore przewlekłe czasami posiadają specyficzne ograniczenia w komunikacji z drugim człowiekiem, w praktyce powodujące utrudnienie lub uniemożliwienie zrozumienia ich wypowiedzi czy myśli. W takich sytuacjach należy używać dostosowanych do stopnia niepełnosprawności Dziecka metod porozumiewania się, np. wspomagających i alternatywnych metod komunikacji AAC.

Ujawnienie przemocy przez Dziecko jest bardzo trudnym emocjonalnie sposobem wyjścia z relacji ze sprawcą przemocy, wymaga bowiem odwagi i determinacji.. W takiej sytuacji zupełnie normalną reakcją emocjonalną Dziecka jest strach lub lęk przed ujawnieniem doświadczenia. Dziecko pozostaje zazwyczaj w silnej zależności od rodziców, co szczególnie dotyczy Dzieci z niepełnosprawnością lub chorobą przewlekłą. Aby zdecydować się na ujawnienie przemocy, Dziecko musi pokonać poczucie lojalności wobec rodzica krzywdzącego. Musi także zmierzyć się z ryzykiem i niebezpieczeństwem, że ujawnienie nie tylko nie przyniesie poprawy sytuacji w rodzinie, a wręcz ją pogorszy, powodując na przykład wściekłość sprawcy i eskalację zachowań przemocowych wobec Dziecka.

WAŻNE!

- Dziecko, mówiąc o przemocy, nie podaje wszystkich informacji o swoich przeżyciach;
- Dziecku towarzyszy lęk o los rodzica, opiekuna i swój własny;
- Okoliczności ujawnienia są związane z odseparowaniem Dziecka od osoby krzywdzącej – odległość równa się poczuciu bezpieczeństwa, bliskość oznacza lęk;
- Zniekształcenia w sposobie myślenia Dziecka – poczucie winy i odpowiedzialności za doznawaną przemoc.

Źródło: Katarzyna Fenik-Gaberle, Renata Kałucka, Dziecka niepełnosprawne oraz chore przewlekłe a przemoc w rodzinie. Rozpoznanie. Scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty. Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2019 r.

Załącznik nr 6 - Rozumienie zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci

Wykorzystywanie seksualne dzieci jest formą przemocy przejawiającą się na różne sposoby i mającą kilka istotnych cech charakterystycznych, które trzeba zrozumieć, aby zapewnić dzieciom skuteczną ochronę i z powodzeniem zapobiegać wykorzystywaniu. Chociaż badacze proponują różne ujęcia problemu wykorzystywania, powszechnie akceptuje się definicję sformułowaną przez Światową Organizację Zdrowia (1999), która opisuje wykorzystywanie seksualne dzieci jako:

„Włączanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody lub do której nie jest dojrzałe rozwojowo i na którą nie może się zgodzić w ważny prawnie sposób, albo która jest niezgodna z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa. Z wykorzystaniem seksualnym mamy do czynienia, gdy taka aktywność wystąpi między dzieckiem a dorosłym lub innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności lub władzy, a celem takiej aktywności jest zaspokojenie potrzeb innej osoby.”

Symptomy wykorzystania seksualnego dzieci

Należy pamiętać, że początkowe konsekwencje doświadczane przez dzieci wykorzystywane seksualnie – w sferze zarówno fizycznej, jak i psychicznej – są równocześnie oznakami tej formy krzywdzenia, dlatego konieczna jest szczegółowa znajomość objawów wykorzystania seksualnego dzieci i wzmożona czujność, gdy się one pojawiają.

Oznaki wykorzystywania seksualnego dzieci są bardzo **zróżnicowane** z czego wynika, że nie można mówić o zespole dziecka wykorzystywanego czy zbiorze objawów świadczących o wykorzystywaniu. Nie ma objawów, które pozwoliłyby jednoznacznie i z całkowitą pewnością rozpoznać przypadek wykorzystywania seksualnego dziecka. **Objawy w dużej mierze zależą od dziecka.** U niektórych dzieci pewne symptomy występują od samego początku, podczas gdy u innych mogą się one pojawić na późniejszym etapie życia, nawet długo po ustaniu wykorzystania. **Z tego powodu pracownicy powinni pamiętać, że brak objawów nie oznacza, iż dziecko nie padło ofiarą wykorzystywania.**

Należy jednak zwrócić uwagę (między innymi) na powtarzające się infekcje dróg moczowych, trudności w chodzeniu lub siedzeniu, poplamione lub podarte ubranie (bez wiarygodnego wyjaśnienia), skarżenie się dziecka na ból, stan zapalny lub swędzenie okolic intymnych, ból przy oddawaniu moczu, i urazy zewnętrznych narządów płciowych lub okolic odbytu.

Objawy wykorzystywania seksualnego dzieci występujące w sferze emocji i zachowania:

Lp.	Typ konsekwencji	Objawy
1.	Problemy emocjonalne	Lęki i fobie, nieufność, depresja, wysoki poziom niepokoju, niska samoocena, poczucie winy, wstyd, stygmatyzacja, objawy stresu pourazowego, koszmary senne, nawracające sny, nadmierna czujność, nasilona reakcja lękowa, problem z akceptacją własnego ciała zachowania, autodestrukcyjne, myśli lub próby samobójcze.
2.	Problemy poznawcze	Problemy z koncentracją uwagi, słabe wyniki w nauce

3.	Problemy w relacjach	Niewielu przyjaciół, mniej czasu na zabawę z rówieśnikami, izolacja, deficyt umiejętności społecznych.
4.	Problemy funkcjonalne	Problem ze snem, zmiana nawyków związanych z jedzeniem, utrata kontroli nad zwieraczami: mimowolne moczenie się i zanieczyszczanie się kałem, dolegliwości somatyczne: bóle głowy lub brzucha, nadpobudliwość.

Zapobieganie wykorzystaniu seksualnym i niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych:

Szkoła podejmuje niezbędne ustawiczne, wychowawcze i opiekuńcze środki zapobieżenia wszelkim formom wykorzystania seksualnego i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz w celu ochrony dzieci. Profilaktyka dotycząca zapobieganiu wykorzystywaniu seksualnym wdrażana jest od najmłodszych grup, poprzez wyposażenie dzieci w wiedzę pozwalającą na rozpoznawanie sytuacji niegodziwych. Realizacja programów profilaktycznych dostosowana jest do wieku i rozwoju dzieci uczęszczających do Szkoły.